



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus**

**Lessius, Leonardus**

**Antverpiæ, 1632**

16 Vtrùm mors, vel aliud damnun alicui tertio ex tuo maleficio obueniens,  
tibi imputetur.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)



109 & diligentia debita; sicut submersio navis est voluntaria in negligentia gubernatoris. vnde non censetur omnino casualis. Quod tamen non sit maius peccatum, quam illa negligentia, probatur, quia non est voluntaria, nisi ratione illius negligentia: vnde non potest nisi ratione illius imputari ad culpam. si ergo negligentia sit gravis, erit culpa mortalis: si levis, erit venialis: si nulla, culpa quoque erit nulla.

## DVBITATIO XVI.

*Virum mors, vel aliud damnum alicui tertio ex tuo maleficio obueniens, tibi imputetur.*

**E**xemplum sit: Occidisti occulte Petrum; imponitur homicidium Paulo, qui cum Petro exercebat similitates; capitur Paulus, afficitur supplicio.

110 Respond. & Dico Primò, Si nec ea intentione occidisti Petrum, vt Paulo inde damnum eueniret, nec aduertisti euenturum; non censetur causa mortis vel damni Paulo, vnde nec teneris ad restitutionem.

*Dammum tertio prater intentionem proueniens.* Probatur Primò, Quia hoc damnum Paulo merè per accidens euenit ex actu tuo: (non enim occisio Petri erat directa via ad nocendum Paulo: ) per se autem & directè prouenit ex malitia accusatoris, vel testium: ergo non potest tibi imputari.

Secundò, Quia tale damnum non prouenit vt plurimum tertio ex huiusmodi actione, sed rarò: ergo non tenebaris aduertere illud secuturum: ergo si non aduertisti, non teneris ad restitutionem; quia nihil omisit considerare vel cauere in tua actione, quod ratione tertij considerare vel cauere tenebaris.

Tertiò, Illud damnum nec in se nec in causa est volitum: ergo censetur fortuitum. Consequentia patet ex dub. superiore. Antecedens probatur. Non in se volitum est; quia ignoratur euenturum, nec de eo cogitatur. Non in causa, quia effectus non censetur volitus in causa, nisi probabiliter ex ea proueniat. qui enim rarò prouenit, non censetur magis in illa causa contineri, quam non contineri; sed potiùs minus.

111 Sed quid si aduertas damnum secuturum tertio? Multi DD. videntur sentire, tunc committi peccatum iniustitiæ respectu tertij.

*Si scias euenturum.*

Resp. & Dico Secundò, Probabilius videri, etiam si putes inde damnum tertio obuenturum, te non peccare peccato iniuriæ in tertium: ac proinde non teneri ad restitutionem. colligitur ex dictis dub. 15. ita docet Sotus lib. 4. quaest. 6. art. 3. ad quartum argumentum, Lopez to. 1. c. 63. & multi alij. Probatur, quia quando ex aliqua actione sequitur damnum tertio, non ex natura actionis, vel vt plurimum, sed ex malitia vel ignorantia aliorum, quæ se immiscet; non censetur illa actio iniuriosa tertio; vt patet ex supradictis. atqui hæc occisio Petri est talis: ergo non censetur iniuriosa Paulo.

Dices, Qui aduertit ex opere suo secuturum damnum alteri, tenetur debitam cautionem adhibere, ne sequatur: omnis enim prudens hoc faceret. atqui iste non adhibuit debitam cautionem: ergo omissione istius censetur causa damni.

112 Respondeo, Quando damnum sequitur ex opere, non naturâ operis, sed per accidens, non tenetur ex iustitia cauere ne sequatur, sed solum ex charitate; (vnde quando habet grauem causam aliquid faciendi, ne ex charitate quidem tenetur) itaque omittendo cautionem, & non impediendo damnum, non peccat contra iustitiam, sed solum contra charitatem, quæ non obligat ad restitutionem.

Confirmatur aliquot exemplis. Primum, Si fueris Petri thesaurum, vnde putes illum dolore moriturum, non censetur homicida, nec es irregularis, quia hoc damnum non ex illo furto directè, sed ex animi voluntario affectu secutum: poterat enim & tenebatur dolorem mitigare. si non fecit, sibi mortem suam imputet. Secundum, Vendis arma militi, quibus malè vsurum putas; non tamen idè censetur auctor illorum malorum: quamuis pecces contra charitatem, si ipse alioqui illa mala non fuisset factururus. Vendis iudæo agnum, quem putas sacrificaturum; non tamen es causa sacrilegi sacrificij.

Sed quid si intendas, vt tertio damnum sic eueniat: vt si cum vendis arma militi, optes in animo occidi inimicum tuum, & ea intentione vendas. Quidam putant te tunc teneri. ita Sotus supra. & Cordub. lib. 1. q. 31. art. 3. Sed contrarium verius videtur. vnde

Dico Tertiò, Etiam si intendas damnum tertij; si tamen actio exterior cum circumstantiis talis sit, vt ex ea non sequatur damnum vt plurimum, seu ex conditione actionis, sed aliunde; non erit peccatum iniustitiæ. Probatur, quia secundum communiorum opinionem Theologorum, intentio non facit vt opus sit iniustum, nisi aliàs ex natura sua & circumstantiis tale sit. ergo cum hæc actiones, de quibus agimus, non sint iniustæ respectu tertij, ex natura & circumstantiis; non fiunt iniustæ ex intentione. Ratio est, quia intentio accipit speciem suam ab obiecto: ergo si obiectum non est iniustum respectu intendentis; neque intentio iniusta erit, sed solum contra charitatem. Obiectum autem intentum, non esse iniustum respectu intendentis, patet; quia quod intenditur, est vt mors illi eueniat aliorum malitia: atqui hæc nulla est actio iniusta, quæ ab intendente in tertium dirigatur. Etsi enim illatio mortis sit iniusta respectu eorum à quibus procedit; non tamen respectu illius à quo non procedit, quamuis illam optet fieri. quare nulla etiam est iniustitia in illa intentione: ac proinde illa intentio non potest eam communicare operi externo. Deinde, intentio non facit, vt opus externum magis sit damnosum aut noxium, aut magis violet æqualitatem; ergo si per se non est iniustum, intentio nocendi non facit iniustum: suppono enim, aliàs esse satis voluntarium. vide plura inf. cap. 12. dub. 18. num. 129.

Ex his innumeræ quaestiones solui possunt, quibus quaeritur, Virum sit peccatum contra iustitiam, an tantum contra charitatem.

Dico Quarto, Si actio exterior talis sit, vt ex ea plerumque tale damnum tertio sequi soleat, erit peccatum iniustitiæ, etiam si illud damnum non intendas, nisi fortè in ea actione iure tuo vtaris.

114 Prior pars patet ex dictis. Altera probatur; quia qui vitur iure suo, nemini facit iniuriam; quamuis possit peccare contra charitatem, si parum ipsius interfit illo vti: vt si venas aquarum per



per tuum prædium currentes, è quibus aqua in puteum vicini influebat, prætextu alicuius operis interceptas: si cloacam in prædium alienum aperias, &c.

## DVBITATIO XVII.

*Vtrum homicidium, vel aliud damnum irrogatum per mancipium tuum, vel animal, tibi imputetur; & quid si per filium.*

115 **R**espondeo, & Dico Primò, Si tua culpa lata factum est, tibi imputatur, & teneris ad restitutionem totius damni; vt, si iusseris, suaseris, impuleris, vel si negligens fuisti in præcauendo. Neque tunc sufficit, seruum vel animal noxæ dedere, id est, ad noxam seu damnum sarcientium, sed totum damnum compensandum: vt habetur L. Si seruus. 2. de noxalibus action. & cap. Si culpa 9. de iniuriis & damno dato. Dixi culpa lata quia de leui & lenissima extra contractum & officium, non teneris: vt supra cap. 7. dub. 6.

116 **D**ico Secundò, Si nulla tua culpa interuenierit, non teneris ad totum damnum; sed sufficit, mancipium vel animal noxæ dedere: liberum tamen tibi est vel damnum compensare, vel rem quæ nocuit dedere. Est communis sententia DD. & habetur expressè locis citatis. Vide Siluestrum Restitutio 2. versus finem. & Restitutio 3. q. 4. Ratio est, quia dominus non tenetur hic ratione sui, sed ratione rei suæ, quæ restitutioni obnoxia manet: mancipium quidem ratione culpæ ( si enim non peccauit, non manet obnoxium ) animal verò ratione legis ita disponentis. Cumque mancipium & brutum nihil habeant à se distinctum, quod pro damno accipi possit, cõcessum est ei qui damnum accepit, vt ex ipsorum corporibus sibi compenset: vtrumque enim pretio est æstimabile. Hinc fit, vt dominus subeat obligationem restituendi pro damno, vel corpora ipsorum, vel damni pretium.

Sed dubium est, Vtrum in conscientia tenearis ante Iudicis sententiam.

117 **R**esp. & Dico Tertio, Seposito Iure positiuo, non tenetur dare corpora, vel pretium damni, ante sententiam. Probatur Primò,

Quia nec tenetur ratione rei acceptæ, cum hæc non extet, nec ratione iniuste acceptionis vel damnificationis, quia absque omni eius culpa commissum. Secundò, Quia seruus Iure naturæ non manet obnoxius restitutioni, ita vt ipse se debeat tradere læso in compensationem; quinimò potest se abscondere & fugere: ergo nec dominus Iure naturæ tenetur illum tradere, sed potest iuuare ad latetras & ad fugam. Si enim est aliqua obligatio in domino ad eum tradendum, ea est secundaria, orta ex obligatione serui, qui est auctor damni. itaque cum seruus non teneatur se tradere pro damno, nec dominus tenetur. Idem dicendum de animali: non enim animal Iure naturæ manet obnoxium læso, quia non peccauit; sicut neque statua aenea, quæ casu lapsa, aliquem læsit, obnoxia manet.

118 **D**ices, Is qui læsus est, Iure naturæ potest compensare sibi damnum ex re quæ læsit, si præter se ipsam illa nihil habeat: ergo, &c.

**R**esp. Primò, Antecedens non esse verum, vt pater in statua: non enim statua illam sibi vindicare potest. Secundò, etiam si verum esset, non tamen inde sequeretur, dominum teneri tradere, nec posse abscondere. Nam illud ius læsi solum est conditionatum, nempe si possit animal vel seruum capere. Seruus enim potest fugere, & se abscondere. Itaque dominus vt sibi vel seruo consulat, potest ad hoc iuuare, nisi aliunde prohibeatur.

**D**ico Quarto, Probabile est, neque Iure positiuo ad id teneri ante sententiã. Petr. Nauar. l. 2. c. 1. n. 38. putat id esse verius, quia ista leges videntur esse pœnales. Sed non propriè possunt dici pœnales, cum apertè excludant omnem culpam domini, vt pater L. Si seruus. & cap. Si culpa. supra; sed constituunt id, quod est contentancum naturali æquitati, & quid in tribunalibus debeant Iudices indicare. interdum enim Iudex auctoritate legis potest decernere per sententiã aliquam restitutionem, quæ ante sententiã non erat debita, sicut enim in pœnam potest iniungere aliquam solutionem; ita etiam ob pacem publicam, dum æquitati est consonum.

119 **R**atio igitur, cur ista leges ante sententiã non obligent, est, quia videntur solum pertinere ad forum externum, neque aliter vsu receptæ. Nam homines passim ignorant has leges.

**D**ices, Gregorius I X. cap. vlt. de iniuriis, sic ait: *Obiitio. Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris; nisi ea dando passis damnum, velis liberare respsum.* vbi apertè insinuat obligationem ante sententiã.

**R**esp. Ob hoc argumentum, est satis probabile contrarium, idque multi DD. tenent. Responderi tamen potest, illa verba posse intelligi de obligatione in foro externo; quod insinuant illa verba: *Nisi velis liberare respsum,* nempe ab impetitione actoris: vel certè non est vsu receptum.

120 **N**otandum est, Si seruus vel animal cõperint esse extra potestatem domini, definit erga illum actio: vt habetur §. Omnis autem. Instit. de noxal. action. Si in alterius potestatem venerit, erit actio contra illius dominum: si fuerit manumissus, conuenietur vt liber. poterit quidem dominus vendere, sed tenetur emptori indicare vitium, id est, esse obnoxium. Hæc & alia vide Instit. & de noxalibus actionibus; pertinent enim ad forum externum.

Sed quid si filiusfamilias occiderit, vel damnum dederit?

121 **R**esp. & Dico Quintò, Parentem non teneri ex delicto filij vel damnum sarcire, vel filium noxæ dedere, si absque parentis culpa commissum. Instit. supra, §. vltimo. Ratio est, Primò, Quia iniquum est, vt nequitia filij vel filia, parenti, vltra ipsorum corpora, damnola fit, vt de seruis dicitur Instit. supra, §. 1. Cumque ex alia parte parens non sit dominus corporum horum, (sunt enim libera) non etiam ratione horum, actio contra parentem potest institui. Confirmatur, Quia nimis asperum est, vt parens cogatur corpora liberorum suorum noxæ dedere. Secundò, Quia filiusfamilias cum sit liber, pro suis delictis conueniri potest; vt habetur §. vltimo, supra. manet enim ex suo delicto obligatus tamquam liber, & capax domini. Vide Siluestrum Restitutio 2. versus finem.